

12. International Translation Company «Finetext». Languages of the EU [Electronic resource]. – 2014. – Online at : <http://www.finetext.de/en/languages-of-the-eu/>.

Олендр Т. М.

ФАКУЛЬТАТИВНИЙ КУРС АНГЛІЙСЬКОГО ЯЗЫКА В КОНТЕКСТЕ ПОВЫШЕННЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНИХ КОМУНІКАТИВНИХ НАВЬКОВ СТУДЕНТОВ-ІСТОРИКОВ

В статті обоснована необхідність вивчення англійського мови майбутніми вчителями історії і права з метою підвищення ефективності їх професійної діяльності. Визначені основні мотиваційні фактори вибору факультативного курсу англійського мови студентами історичного факультету. Охарактеризовані напрями організації факультативних занять англійського мови в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. Розглянуті основні традиційні і інноваційні форми діяльності, які забезпечують розвиток професійних умінь і навичок спілкування майбутніх спеціалістів-істориків на іноземній мові. Розкриті основні методи контролю і оцінювання знань студентів в час вивчення факультативного курсу англійського мови.

Ключові слова: факультативний курс, професійна діяльність, професійні комунікативні навички, традиційні і інноваційні види діяльності, студенти-історики, ролевий ігри.

Olendr T.M.

OPTIONAL COURSE OF ENGLISH LANGUAGE IN CONTEXT OF IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE HABITS OF STUDENTS-HISTORIANS

The article grounded the need of study of foreign language (English) by students-historians with the purpose of its further use in their professional activities. The author shows that motivating factors cause the choice of optional course of English by students-historians. The organization of optional course in English for students-historians in Ternopil National Pedagogical University has been characterized. The course includes two credits that make 72 hours, of that 36 hours are given for classroom activities. The basic traditional and innovative activities that contribute to the development of professional communication skills of future specialists in the field of history have been revealed. The most widely used techniques for intensifying of training activities during optional courses in English have been highlighted. They are: creation and solving of problem situations and role-playing simulation games. Training is conducted in an informal atmosphere and it has the following advantages in comparison with the compulsory subjects: as the students attend classes on their own, so those who attend the course are approximately of the same high level of proficiency in mastering English and they are sufficiently motivated. The role of monitoring and students' performance assessment in higher education for the ensuring of teaching and learning activities for effectiveness during optional course in English has been established.

Key words: optional course, professional activities, professional communication habits, traditional and innovative kinds of activities, students-historians, role-playing game.

УДК 374.71

Покроєва Л.Д, Дрожжина Т.В.*

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті актуалізується проблема розвитку професійної майстерності викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти, від чого залежить якість навчання педагогічних працівників у системі підвищення кваліфікації. Розкриваються розвивальні умови для формування власної траєкторії подальшого професійного вдосконалення викладачів. Особлива увага приділяється розвитку креативності педагогів, що передбачає здатність до творчого пошуку, нестандартного рішення педагогічних завдань у андрагогічній моделі навчання.

* Покроєва Л.Д, Дрожжина Т.В.*

Ключові слова: професійна майстерність, педагогічна компетентність, андрагогічна модель, креативність, розвивальне середовище.

Вітчизняна система освіти на сучасному етапі розвитку знаходиться на шляху якісної трансформації і одним із пріоритетних завдань в цій галузі відповідно до галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти є завдання щодо оновлення підготовки науково-педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати з педагогами з підвищення їх кваліфікації за сучасної української педагогічної дійсності.

На викладача закладу післядипломної педагогічної освіти покладені завдання щодо оновлення, поглиблення, розширення знань слухачів, ознайомлення їх з новітніми тенденціями розвитку вітчизняної та світової освітніх систем, сучасними освітніми технологіями, побудованими на основі компетентнісного підходу, останніми досягненнями науки, для чого він має бути відповідно підготовлений, розуміти особливості роботи з дорослою аудиторією педагогів-професіоналів на основі андрагогічного підходу; також йому має бути притаманний певний комплекс особистісних якостей.

Необхідно зауважити, що викладачів для системи післядипломної педагогічної освіти спеціально не готують в жодному вищому навчальному закладі. Тож набувати відповідний досвід педагогічної діяльності щодо навчання педагогів-професіоналів викладачі мають самостійно, у процесі викладацької діяльності, шляхом самоосвіти, стажування, аналізу освітніх подій, а також вивчення досвіду своїх колег.

Розуміння необхідності нових підходів до навчання педагогічних та керівних кадрів у закладах післядипломної педагогічної освіти зробило актуальним питання формування та розвитку професійної майстерності науково-педагогічних працівників. Саме над розв'язанням цієї проблеми працює Харківська академія неперервної освіти, де створено модель формування та розвитку професійної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти. В даній статті ми зупинимося на двох основних складових цієї моделі – формування андрагогічної компетентності та створення розвивального освітнього середовища для розвитку креативності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти.

Проблема професійної компетентності викладача, який працює з дорослою аудиторією та набуття ним андрагогічної компетентності розглядалася в працях таких науковців, як А. Вербицький, М. Громкова, І. Ісаєв, Н. Протасова, Т. Царгородцева та ін., а також у спеціальних дослідженнях психологів та педагогів з проблем освіти дорослих (Б. Ананьєв, Т. Браже, С. Вершловський, С. Змеев, Ю. Кулюткін, Л. Лесохіна, М. Махлін, Н. Морєва, Е. Нікітін, Г. Сухобська, Т. Шадріна та ін.). Ця проблема також знайшла відображення у дослідженнях щодо професійної підготовки та підвищення кваліфікації в системі неперервної освіти (С. Батишев, В. Загвязінський, А. Зубко, Н. Кузьміна, В. Олійник, Т. Сорочан, Т. Шамова та ін.). Певні надбання щодо формування педагогічної майстерності учителя, викладача містяться у працях Ш. Амонашвілі, З. Єсарєва, І. Зязюна, Л. Крамуценко, І. Кривоноса, Н. Кузьміної, О. Щербакова.

Разом з тим, бракує досліджень і науково обґрунтованих рекомендацій стосовно умов формування професійної компетентності науково-педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, які безпосередньо здійснюють підвищення кваліфікації педагогів на спеціальних заняттях, створюють навчальні програми і навчально-тематичні плани. Саме від їх андрагогічної, педагогічної, дидактичної обізнаності залежить успіх навчання педагогів у закладах післядипломної педагогічної освіти.

Особливості діяльності викладача полягають у тому, що педагог, який навчається в закладі післядипломної педагогічної освіти, очікує нових знань, розуміння сучасних інноваційних підходів у навчанні й вихованні, вимог до організації навчально-виховного процесу. Також багато слухачів-педагогів потребують допомоги у розв'язанні нових

практичних завдань, що виникають із уведенням нових Державних стандартів, навчальних планів, підручників. При цьому термін навчання в закладі післядипломної освіти є коротким (144-216 годин), що не може забезпечити викладення потрібного матеріалу в повному обсязі.

За таких умов процес підвищення кваліфікації педагогів можна розглядати тільки через взаємодію та співпрацю викладача зі слухачем, установлення їх партнерських стосунків; визначення ролі викладача як фасилітатора-коуча-тьютора.

Як відомо, в андрагогічній моделі навчання принципово іншою є сама процедура навчання, також роль викладача і тактика взаємодії тих, хто навчається, з тими, хто навчає. Андрагогічна модель потребує проектування освітнього процесу відповідно до потреб та запитів слухача. Головною метою діяльності викладача стає полегшення навчання дорослого, в тому числі, необхідність викликати бажання вчитися. На викладача покладаються дві основні функції: перша – планування та управління процесом і процедурами, які можуть полегшити дорослому засвоєння змісту навчання, і друга, що полягає у відборі змісту, вказівок на пошук джерел знань за напрямом навчання, який обрано педагогом. Таким чином, роль викладача-андрагога у значній мірі є ще й організаційною. Викладач є організатором спільної діяльності з тими, хто навчається в системі післядипломної освіти, наставником, консультантом, співавтором індивідуальної програми навчання. Також від нього багато чого залежить і для створення необхідних комфортних умов у процесі навчання.

Отже, якість і ефективність навчання в системі післядипломної освіти прямо залежить від рівня професійної підготовки і педагогічної майстерності викладачів. Є кілька підходів щодо визначення професійної майстерності. На думку Н. Кузьміної – це «найвищий рівень педагогічної діяльності... який виявляється в тому, що за відведений час педагог досягає оптимальних наслідків» [4]. О. Щербаков розуміє педагогічну майстерність як синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва й особистих якостей педагога [6]. Ш. Амонашвілі не дає чіткого визначення дефініції «педагогічна майстерність», але називає її основні риси: «Бути майстром педагогічної справи – це означає мати вихідну позицію..., яка є особистісно-гуманною;...це яскрава особистість, мудра, чуйна, доброзичлива і принципова людина;...це першо-дослідник теоретичних рекомендацій, який може їх переконливо довести або спростувати. Його творчість може збагатити педагогічну науку і практику новими висновками, дати початок новим ідеям і підходам» [1].

Професійна діяльність викладача закладу післядипломної педагогічної освіти є багатокомпонентною, охоплює наукові пошуки, суто викладацьку діяльність, методичну роботу, самовдосконалення. Викладач є публічною людиною; все, що він робить, є відкритим для спостереження та оцінки. У кожному з напрямів діяльності виявляється або формальне ставлення викладача до неї, або його прагнення здійснювати роботу на якісному рівні. Високі вимоги до власної діяльності, креативність, критичність мислення і відрізняють викладача з високим рівнем педагогічної майстерності.

Зрозуміло, що педагогічна майстерність як характеристика фахівця, не зростає сама по собі, вона ґрунтується на досконалому знанні педагогіки і андрагогіки, їх законів, закономірностей і принципів і її необхідно постійно удосконалювати, створюючи для цього відповідні умови.

Ми згодні з думкою С. Вершловського, що основна відмінність у професійній діяльності вчителя і викладача-андрагога передбачає «підвищення андрагогічної компетентності спеціалістів, яка включає: розуміння ними особливостей освіти дорослих, знання особливостей дорослого як суб'єкту освітньої діяльності, володіння освітніми технологіями, адекватними особливостям позицій дорослих. у навчанні, здатність до взаємодії, заснованій на партнерській участі 2].

Важливе значення в діяльності викладача має здатність до творчості. І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос як здатність до творчості, розглядають креативність,

що проявляється у спроможності генерувати незвичні ідеї, відходити від традиційних схем, швидко розв'язувати проблемні ситуації [5].

Педагогічна креативність передбачає здатність до творчого пошуку, нестандартного рішення педагогічних завдань і характеризується цілою низкою параметрів. Вона характеризується такими критеріями як швидкість (продуктивність) і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість [3]. Зважаючи на викладене, вважаємо, що на сучасному етапі у викладацькій діяльності провідне місце посідає креативність. Тому, перш за все, приділяємо увагу розвитку у викладачів Академії складових саме цієї якості.

З метою розвитку креативності викладачів у Академії було створено відповідне розвивальне середовище, тобто такі умови, за яких кожний отримав можливість для формування власної траєкторії подальшого професійного вдосконалення: спеціальні семінари для викладачів, стимулювання їх до виявлення власних освітніх інтересів і напрямів підвищення своєї кваліфікації, орієнтація їх на самоосвіту і самовдосконалення, можливості для творчості при складанні та оновленні навчальних програм курсів підвищення кваліфікації, контрольних робіт слухачів, підготовці та проведенні семінарів, тренінгів для різних категорій педагогічних працівників, моніторинг успішності діяльності викладача і динаміки розвитку його професійної компетентності.

З боку адміністрації вживалися заходи щодо стимулювання процесу професійного самовдосконалення викладачів: заохочувалися й підтримувалося бажання в подальшому навчанні за програмою магістерської підготовки зі спеціальності «педагогіка вищої школи», навчання в аспірантурі.

Протягом декількох років для викладачів Академії проводився постійно діючий семінар, мета якого полягала у актуалізації необхідності набуття андрагогічної компетентності; усвідомлення особливості підвищення рівня власної професійної кваліфікації й педагогічної майстерності, формування домінантної позиції викладача як фасилітатора-коуча-тьютора на андрагогічних засадах.

На заняттях семінару, що проходили щокварталу, викладачі Академії отримали навички використання принципів андрагогічного навчання, особливостей організації навчання, побудованого на засадах андрагогіки; навчилися способи реалізації принципів андрагогіки у навчальній роботі зі слухачами курсів підвищення кваліфікації. Також вони поглибили свої знання, відпрацювали навички використання форм і методів навчання дорослої аудиторії, моделювали навчальні заняття, обмінювалися досвідом роботи. Під час проведення семінарських занять проводилися опитування та тестування викладачів з метою з'ясування рівня андрагогічної підготовки та розуміння шляхів запровадження андрагогічних підходів.

Важливе значення для підвищення професійного рівня викладачів Академії мала практика складання та оновлення кожні 2-3 роки навчальних програм курсів і спецкурсів із підвищення кваліфікації, розробка змісту фахових контрольних робіт, тьюторська діяльність, участь викладачів у науково-практичних і методичних семінарах.

У 2011 році ми провели дослідження творчих здібностей викладачів Академії за тестом «Креативність» [3]. У обстеженні взяли участь 45 викладачів. Досліджувалися такі креативні якості, як творче мислення, допитливість, уява, інтуїція, емпатія, творче відношення до професії. Використовуючи тест «Креативність», ми отримали загальний рівень креативності респондентів як професійно-педагогічної особистісної якості та проаналізували наявність домінування певних якостей у загальній структурі креативності викладача. У кожного з респондентів виявився середній загальний рівень креативності (39), як це є у більшості людей. У кожного викладача виявилися домінуючі особистісні якості (індекси креативності), що отримали найбільшу кількість балів у порівнянні з іншими індексами. Домінуючими якостями у групі респондентів виявилися (у напрямку зниження): інтуїція, емпатія, творче мислення, допитливість, творче відношення до професії, уява (рис. 1).

Динаміка індексу креативності викладачів Академії

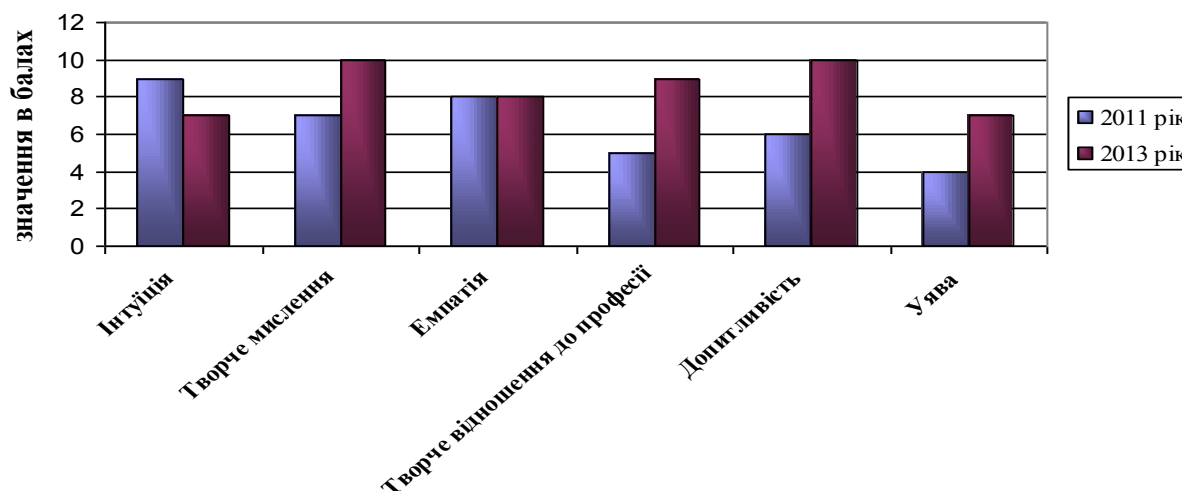

Рис. 1. Динаміка індексу креативності викладачів Академії

У 2014 році було проведено повторне обстеження за тестом «Креативність». У обстеженні взяло участь ті 45 осіб – викладачів Академії, які за цей час пройшли навчання за програмою постійно-діючого семінару з андрагогіки, брали активну участь у розробці та оновленні навчальних програм курсів підвищення кваліфікації, активно займалися самоосвітою за власними планами. Загальний рівень креативності всіх респондентів на цей раз перетнув межу високого рівня креативності і по групі респондентів виріс до 51 балу. Домінуючими особистісними якостями в групі респондентів виявилися (у напрямку зниження): творче мислення, допитливість, творче відношення до професії, емпатія, інтуїція, уява.

Наявність та розвиненість креативності, динаміка її зростання вказує на достатній рівень розвитку професійної майстерності, високий науково-педагогічний потенціал викладачів Академії, а також підтверджує вплив спеціально створеного розвивального середовища.

Суттєвими напрямками і вимогами щодо професійної діяльності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти також виступають наявність певних особистісних якостей, соціально-психологічних рис і педагогічних здібностей. Серед них основними є загальногромадянські, морально-психологічні якості, професійно-педагогічні здібності, індивідуально-психологічні особливості.

Таким чином, розвиток професійної компетентності й педагогічної майстерності викладачів закладу післядипломної освіти значною мірою залежить від умов освітнього середовища, у яких їм доводиться здійснювати діяльність. Креативно побудований навчальний процес і спеціально створене розвивальне освітнє середовище надали можливість кожному науково-педагогічному працівникові Академії не тільки розвинути свій творчий потенціал, а й сформувавши потребу в подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, об'єктивній самооцінці.

Показником є прагнення викладачів до навчання за магістерськими програмами (протягом 2011-2014 рр. пройшли повний курс навчання за напрямом «педагогіка вищої школи» 25 осіб), отримали науковий ступінь кандидата наук 4 особи, навчаються в аспірантурі або стали пошукувачами наукового ступеня 7 осіб.

Отже, при створенні моделі формування та розвитку професійної майстерності викладача закладу післядипломної педагогічної освіти необхідно створювати умови для розвитку його креативності, що передбачають розвивальне освітнє середовище,

будуються на андрагогічних засадах, відтворюють палітру ефективного педагогічного досвіду, забезпечують оновлення й модернізацію знань і компетентностей, якими має володіти сучасний викладач, здійснюють вплив на формування особистісних якостей викладача, а також на успішність його науково-педагогічної діяльності. Розробка такої моделі може стати предметом подальшого наукового пошуку.

Література:

1. Амонашвили Ш. А. Психологическая основа педагогического сотрудничества: книга для учителя / Ш. А. Амонашвили. – К. : Освіта, 1991. – С. 32, 62, 103.
2. Вершловский С. Образование взрослых в России: вопросы теории [Электронный ресурс] / С. Вершловский. – Режим доступа : <http://www.znanie.org/docs/Vershl.html>.
3. Вишнякова Н. Тест «Креативність» [Электронный ресурс] / Н. Вишнякова. – Режим доступа : www.miu.by/kaf_new/mpp/151.pdf.
4. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М., 1990. – 119 с.
5. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, А. В. Крамущенко, І. Ф. Кривоноста ін. – К. : Вища шк., 1997. – 349 с.
6. Щербаков А. И. Формирование личности учителя в системе высшего педагогического образования: автореф. дис. ... д-ра пед. наук / А. И. Щербаков. – Л., 1978. – 25 с.

Покроева Л.Д., Дрожжина Т.В.

РАЗВИТИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО МАСТЕРСТВА ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ЗАВЕДЕНИЯ ПОСЛЕДИПЛОМНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В статье актуализируется проблема развития профессионального мастерства преподавателей учреждений последипломного педагогического образования, от чего зависит качество обучения педагогов в системе повышения квалификации. Раскрываются развивающие условия для формирования собственной траектории дальнейшего профессионального совершенствования преподавателей. Особое внимание уделяется развитию креативности педагогов, предполагает способность к творческому поиску, нестандартного решения педагогических задач в андрагогической модели обучения.

Ключевые слова: профессиональное мастерство, педагогическая компетентность, андрагогическая модель, креативность, развивающая среда.

Pokroeva L.D., Drozhzhina T.V.

DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SKILLS OF TEACHERS GRADUATE TEACHER EDUCATION

This article discusses some of the issues of formation and development of pedagogical skill of the teacher of postgraduate education institutions. Our approach to teaching students based on scientific and methodological principles characterizing the position of teacher at andragogical learning as an expert in the field of adult learning technology. In this case, the teacher is the organizer of joint activities with the student, mentor, consultant, co individualized education program, the creator of the necessary comfort in the learning process. The components of the teacher-andragogist and professionally important qualities of the personality of the teacher, including creative skills and their components. We used the test «Creativity» and received a total value of creativity respondents as vocational teacher personal qualities and saw the dominance of different qualities in the total teacher creativity. Average score overall level of creativity in the group of respondents - 39 in 2011. Two years later, re-examination test for «creativity» in the same 45 people-teaching staff. The overall level of creativity of all respondents this time crossed the high levels of creativity and the group of respondents rose to 51 point. Teaching creativity shown in the dynamics of growth rate (productivity) and flexibility of thought, originality, curiosity, precision and courage. The presence of sufficient sophistication and creativity, the dynamics of growth indicates a good level of pedagogical skills, teaching high potential teaching staff and the impact of special circumstances.

Key words: professional skills, pedagogical competence, andragogical model, creativity, developmental environment.